

Μια μικρή ιστορία με μεγάλες αλήθειες

Γράφει η **Αγάθη Γεωργιάδου** //

μαμά;» *Μεταίχμιο*, 2024

Η παιδική λογοτεχνία συχνά μοιάζει απλή, προσιτή, παιχνιδιάρικη. Εξάλλου, απευθύνεται σε αναγνώστες μικρής ηλικίας, με αθώα, αφιλτράριστη ματιά και περιορισμένο (υποτίθεται) βιωματικό απόθεμα. Κι όμως, οι ιστορίες που απευθύνονται σε παιδιά συχνά αγγίζουν θέματα τόσο βαθιά, τόσο διαχρονικά και ουσιώδη, που ίσως αποκαλύπτονται και ολοκληρώνονται μόνο στο βλέμμα των ενηλίκων που συνοδεύουν τον μικρό αναγνώστη. Σε αυτό το κλίμα, ο Μάκης Τσίτας, ένας από τους πιο ευαίσθητους και διεισδυτικούς παρατηρητές της καθημερινότητας, επιστρέφει με το βιβλίο του *Γιατί δεν κοιμάσαι μαμά;*, για να μας υπενθυμίσει ότι τα μεγάλα ερωτήματα δεν χρειάζονται μεγάλα λόγια για να ειπωθούν. Αρκεί ένα παιδί, μια μαμά και μια νύχτα που δεν λέει να φέρει τον ύπνο.

Η υπόθεση είναι απλή και κατανοητή: ο μικρός Χάρης απορεί γιατί η μητέρα του δεν μπορεί να κοιμηθεί. Η μαμά του, όπως συμβαίνει σε πολλές σύγχρονες οικογένειες, κουβαλά ένα ατελείωτο φορτίο υποχρεώσεων: δουλειά, σπίτι, οικογένεια, καθημερινές εκκρεμότητες που ποτέ δεν τελειώνουν. Ακόμα κι όταν πέφτει στο κρεβάτι, το μυαλό της συνεχίζει να δουλεύει, απαριθμώντας τα αυριανά «πρέπει», τα μικρά και μεγάλα καθήκοντα που μοιάζουν να μην αφήνουν περιθώριο ανάσας. Ο Χάρης προσπαθεί να βοηθήσει —της τραγουδά ένα τραγουδάκι για να τη νανουρίσει— αλλά η μητέρα του όλο και τινάζεται, όλο και θυμάται κάτι που ξέχασε να κάνει. Στο τέλος, αυτός που παραδίνεται πρώτος στον ύπνο είναι ο ίδιος ο μικρός Χάρης, αφήνοντας ανοιχτή την ερώτηση: πότε άραγε θα καταφέρει να ξεκουραστεί και η μαμά του;

Ένα βιβλίο ευφυές, που, πίσω από την απλότητα της αφήγησης και τη ζεστασιά της εικονογράφησης, κρύβει διαχρονικές, βαθιά ανθρώπινες ανησυχίες. Είναι μια τρυφερή ιστορία που με αφοπλιστική ειλικρίνεια αναδεικνύει το άγχος και την κούραση των σύγχρονων γονιών, ιδίως των μητέρων, και το πώς αυτές οι αγωνίες διαπερνούν και το παιδικό βλέμμα.

Ο Μάκης Τσίτας, μάεστρος στη σκιαγράφηση χαρακτήρων, δεν καταφεύγει σε διδακτισμούς και εύκολες συνταγές. Μέσα από το βλέμμα του μικρού Χάρη, καταφέρνει να μιλήσει τόσο στο παιδί όσο και στον ενήλικο αναγνώστη. Πρόκειται για μια ιστορία που, χωρίς περιττά λόγια, εστιάζει σε κάτι πολύ ουσιαστικό: τη συμμετοχή και τη συναισθηματική ωριμότητα που καλλιεργείται όταν το παιδί νιώθει ισότιμο μέλος της οικογένειας και όταν η φροντίδα δεν έχει μόνο μια κατεύθυνση, από τον γονιό προς το παιδί. Το χιούμορ, η τρυφερότητα και το έξυπνο εύρημα της αντιστροφής των ρόλων καθιστούν το αφήγημα όχι μόνο ευχάριστο αλλά και ουσιαστικό, δημιουργώντας χώρο για διάλογο μέσα στην οικογένεια. Στις σελίδες του καθρεφτίζεται μια αλήθεια γνώριμη: το βάρος που σηκώνουν οι γονείς και η ανάγκη να υπενθυμίζουμε στους εαυτούς μας πως η ξεκούραση, η φροντίδα και η τρυφερότητα δεν είναι προνόμιο μόνο των παιδιών, αλλά δικαίωμα όλων μας.

Πολύτιμος συνοδοιπόρος στην ιστορία είναι η εικονογράφηση της Γιώτας Κοκκόση. Οι εκφραστικές εικόνες της δεν πλαισιώνουν απλώς το κείμενο, αλλά φωτίζουν και ενισχύουν τα νοήματα, παίζοντας κι αυτές με τη λεπτή γραμμή ανάμεσα στην πραγματικότητα και την παιδικότητα. Οι εκφράσεις των προσώπων, οι λεπτομέρειες των χώρων, ακόμα και το μικρό σκυλάκι που εμφανίζεται πλάι στον Χάρη, εμπλουτίζουν την αφήγηση και εμβαθύνουν την κατανόηση. Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει στο εξώφυλλο: η μαμά που κοιμάται με το ένα μάτι ανοιχτό, πάντα σε ετοιμότητα, έτοιμη να ανταποκριθεί στις ανάγκες των άλλων. Μια εικόνα που συνοψίζει όλη την ουσία του βιβλίου.

Ο Μάκης Τσίτας για ακόμη μία φορά κατορθώνει να δημιουργήσει μια μικρή, φαινομενικά απλή, αλλά γεμάτη μηνύματα ιστορία. Η αφηγηματική γραφή του διακρίνεται για την ειλικρίνεια και την αμεσότητά της. Ένα βιβλίο-παρηγοριά, που με χιούμορ και αλήθεια μας καλεί να αναλογιστούμε τη σημασία της αλληλεγγύης και της κατανόησης στην πιο μικρή και βασική κοινωνική μας ομάδα: την οικογένεια. Χωρίς περιττές εξάρσεις, χωρίς δασκαλίστικους τόνους, καταφέρνει να σκιαγραφήσει μια μητέρα-σύμβολο της σύγχρονης γυναίκας, που καλείται να ανταποκριθεί σε πολλαπλούς ρόλους, συχνά εις βάρος της προσωπικής της ευημερίας. Εδώ η μητέρα δεν παρουσιάζεται εξιδανικευμένη, αλλά ανθρώπινη, κουρασμένη, πνιγμένη στις έγνοιες της καθημερινότητας. Ο συγγραφέας αποφεύγει να ηρωοποιήσει ή να καταδικάσει: απλώς στέκεται πλάι της, με κατανόηση, δίνοντας χώρο στο βλέμμα του παιδιού να αναρωτηθεί και να νιώσει.

Αυτή ακριβώς η εστίαση στη ματιά του παιδιού αποτελεί το δυνατό σημείο του βιβλίου. Ο Χάρης βλέπει, παρατηρεί, συμμετέχει. Ο συγγραφέας, χωρίς να το φωνάζει, του χαρίζει τον ρόλο του ενεργού μέλους της οικογένειας. Ο μικρός ήρωας αναλαμβάνει την ευθύνη, παίρνει πρωτοβουλία, προσφέρει τρυφερότητα και φροντίδα στη μητέρα του — σε έναν κόσμο όπου συνήθως το αντίθετο θεωρείται δεδομένο. Αυτή η αντιστροφή των ρόλων είναι ένα από τα πιο ευρηματικά στοιχεία της ιστορίας: ο Χάρης γίνεται εκείνος που προστατεύει, που στηρίζει, αποδεικνύοντας έμπρακτα πως η αγάπη και η φροντίδα δεν έχουν ηλικία, δεν γνωρίζουν ιεραρχίες.

Εξίσου σημαντική είναι και η παρουσία του πατέρα στο παρασκήνιο της αφήγησης. Χωρίς να καταλαμβάνει κεντρική θέση, βρίσκεται εκεί, να βοηθάει όσο μπορεί, να συμμετέχει στις δουλειές του σπιτιού. Η επιλογή αυτή δεν περνά απαρατήρητη: υπογραμμίζει διακριτικά την ανάγκη για καταμερισμό ευθυνών μέσα στην οικογένεια, αναδεικνύοντας μια σύγχρονη, πιο ισότιμη εικόνα της γονεϊκότητας, ακόμα κι αν, τελικά, η μητέρα εξακολουθεί να κρατά το βάρος της «τελικής εποπτείας» όλων.

Εκεί, όμως, που το *Γιατί δεν κοιμάσαι μαμά;* υπερβαίνει τα όρια μιας παιδικής ιστορίας, είναι στη βαθύτερη υπόγεια θεματική του: τη διαχείριση του άγχους, την αποδόμηση του στερεότυπου της «ακούραστης» μητέρας, την ανάγκη κατανόησης και συναισθηματικής συμμετοχής από όλα τα μέλη της οικογένειας. Ο Τσίτας δεν ωραιοποιεί, ούτε φορτώνει το κείμενό του με ψυχολογικές αναλύσεις. Μέσα από μικρές, καθημερινές λεπτομέρειες —ένα τραγούδι, ένα βλέμμα, μια σκέψη που τριβελίζει το μυαλό— πετυχαίνει να σκιαγραφήσει έναν κόσμο γνώριμο, μα συχνά αφανή. Έναν κόσμο στον οποίο, για να έρθει η ξεκούραση, χρειάζεται πρώτα να μοιραστεί το βάρος.

Αν κάτι χαρακτηρίζει συνολικά τη δουλειά του Τσίτα στο πεδίο της παιδικής λογοτεχνίας, είναι η σταθερή του προσήλωση σε ιστορίες που δεν χαϊδεύουν αυτιά, δεν αποστρέφουν το βλέμμα από τη δυσκολία, αλλά την προσεγγίζουν με τρυφερότητα και ειλικρίνεια. Είτε μιλά για παππούδες, γονείς ή παιδιά, ξέρει να ισορροπεί ανάμεσα στο χιούμορ, τη συγκίνηση και τον προβληματισμό. Ξέρει πως τα παιδιά είναι έτοιμα να καταλάβουν πολλά περισσότερα απ’ όσα νομίζουμε, αρκεί να τους δοθεί ο κατάλληλος χώρος.

Το *Γιατί δεν κοιμάσαι μαμά;* είναι, τελικά, ένας ύμνος στην αλληλεγγύη, στη συμμετοχικότητα και στην τρυφερότητα που συχνά ξεχνάμε στο άγχος της καθημερινότητας. Ένα βιβλίο που μπορεί να λειτουργήσει ως αφορμή για γόνιμες συζητήσεις μέσα στην οικογένεια, μα και ως μια γλυκιά υπενθύμιση πως, αν κάτι μπορεί να απαλύνει το άγχος, αυτό είναι η ενσυναίσθηση.